

Spirit of Bosnia / Duh Bosne

An International, Interdisciplinary, Bilingual, Online Journal
Međunarodni, interdisciplinarni, dvojezični, online časopis

NACIONALIZAM I ORGANSKA SOLIDARNOST SARAJEVA

Reid Donato

Nacionalistički diskursi i politički programi presto kao cilj najavljuju stvaranje ili povratak homogenom, samodovoljnog društvu. Koncept mehaničke i organske solidarnosti Emila Durkheima daje koristan konceptualni okvir za shvatanje binarnih suprotnosti, koje napreduju kroz programe i politiku rada nacionalističkih političkih režima. Nacionalistički programi teže da prisilno stvore homogenost koju Durkheim naziva mehaničkom solidarnošću. „Društvene molekule, koje mogu biti koherentne, na ovaj način mogu djelovati zajedno samo u onoj mjeri u kojoj nemaju svojih linijskih radnji, kao molekule anorganskih tijela“ (Durkheim, 40). Nacionalizam traži da povrati takvo stanje. Da bi u tome uspjeli u tome, nacionalističke vođe se protive globalizaciji i difuziji, tj. silama koje stvaraju organsku solidarnost. „Jedinstvo organizma veliko je onoliko koliko je naznana individualizacija dijelova“ (Durkheim, 40-41). Nacionalisti vide organsku solidarnost kao prijetnju nacionalnom identitetu i koheziji, jer ona udaljava članove zajednice jedne od drugih. Doživotno učešće i osjećaj rođenja u tom načinu života odgovara nacionalističkim vrijednostima odanosti i patriotizma. U nacionalističkom režimu ne samo da ljudi, ideje i djelovanje moraju biti sprječeni od miješanja u kulturu i sa kulturom, nego i ljudi te nacije moraju biti, što je moguće više, sprječeni u kontaktima s bilo kime izvan nacionalne zajednice. Alternativni načini shvatanja i bistvovanja u svijetu su prijetnja naporima nacionalista da upravljaju državom i stanovništvom.

Održavanje stanja mehaničke solidarnosti u zajednici je uvijek borba, zato što sile globalizacije i miješanja kultura, koje predstavljaju urbano iskustvo, proizvode gravitacionu silu prema difuziji, eklekticizmu i organskoj solidarnosti. Sarajevo, kao mjesto miješanja kultura, senzibiliteta i pojedinaca, primjer je organske solidarnosti. Osjećaj kulturnog eklekticizma je pravilen većim osjećajem individualnosti, koje je moguće konstantnom izloženošću pojedinaca u urbanom okruženju različitim kulturama, stavovima, mišljenjima i subjektivnostima u urbanom području. Uvjeti organske solidarnosti nisu nedvosmisleni i nekritički zagrljaj nacionalističkog sendimenta i političkih programa skoro nemogućim.

Uvjeti organske i mehaničke solidarnosti se međusobno ne isključuju. Osjećaj zajednice, svojstven mehaničkoj solidarnosti, ostaje odlika u životima onih u urbanom području, ali to je nešto u njemu se učestvuje po sopstvenom izboru. Pojedinac može gajiti osjećaje posebne bliskosti prema prijateljima sa kojima je odrastao. Može postojati i mikrokosmos zajednice u enklavi unutar grada, posebno ako je ta zajednica izolirana od ostatka grada. Ova vrsta mehaničke solidarnosti nije prisilni imperativ kakav bi postojao pod nacionalističkim režimom.

Prije u *Sarajevskom Marlboro* Miljenka Jergovića opisuju miješanje organske i mehaničke

solidarnosti koja karakterizira urbani život u Sarajevu. Pri?a Hanumica ilustrira jedan od efekata organske solidarnosti i kulturno miješanje koje ga pati. Usred destrukcije i krvoprolj?a opsade, glavni lik pri?e, ?ipo, osje?a neobjašnjivu privla?nost prema mladoj muslimanki. Dopušta joj da živi u stanu njegove tetke: „Nekako mu se djevojka iz Fo?e podvukla pod kožu, poput predznaka, koji predskazuje strašnu i bolnu nesre?u. Želio je da je dodirne i onda je po?eo da osje?a da bi ga ?ak i najmanji fizi?ki kontakt izložio nepopravljivom gubitku i odveo u ludilo i samoubistvo” (54). Njegovo iskustvo je produkt navale osje?aja izazvane intimnim kontaktom nepoznatih ljudi. „?esto bi pred spavanje gledao u raspelo na zidu i ponavljao: Tu sam, Bože, ali beskoristan i sebi i njoj. Pomozi nam! Svi?alo mu se da misli da to što kaže li?i na molitvu.”

U pri?i ‘Pismo’ pripovjeda? je izbjeglica iz Sarajeva. Daju mu pisma ljudi koji imaju rodbinu u Sarajevu. Nadaju da ?e on nekako mo?i da ih dostavi, mada i on sam kaže: „Grad koji sam napustio više ne posje?uju poštari ili golubovi pismonoše” (Jergovi?, 178). Jednog dana pripovjeda?u daju pismo adresirano na ?ovjeka za kojeg ve? zna da je mrtav. On sakriva pismo u laticu, dok jednog dana ne odlu?i da ga pro?ita. Pri?a u pismu služi da prikaže tenzuju izme?u Sarajeva kao eklekti?ke mješavine organske solidarnosti sa žarištima elektivne mehani?ke solidarnosti, i nametnute, agresivne, mehani?ke solidarnosti koju promoviraju nacionalisti:

Bosanci su mrzili dugo, ustrajno i s merakom, ali sasvim dezorganizirano. Morao je netko do?i s topovima, tenkovima, i avionima da organizira tu mržnju. . . U toj zemlji kamenovi jesu ledom prikovani uz zemlju, a psi pušteni s lanaca, ali te nikada osim danas, nisu napadali svi psi. Uvijek sam jedan. Da bi te napali svi, trebalo je nešto više, nešto što podsje?a na sistem, državni ili pakleni, nešto što ?e zlo?in ideološki obraditi i obraniti s tisu?u praznih pri?a, uklju?uju?i i onu o odvezanim psima i zavezanim kamenovima. (Jergovi?, 180 -181).

Pisac pisma ilustrira da nacionalizam organizira iskrice predrasude, koje se ina?e javljaju u heterogenom urbanom okruženju, i kanališe ih, uve?avaju?i njihove destruktivne sposobnosti. Ova pri?a ilustrira kako nacionalisti?ka agresija ometa osjetljivi balans izme?u organske i mehani?ke solidarnosti u raznovrsnom urbanom okruženju poput Sarajeva.

Literatura

- Durkheim, Emile. “On Mechanical and Organic Solidarity.” Social Theory: Roots and Branches. Ed. Peter Kivisto. New York: Oxford UP, 2011. 38-42. Print.
- Jergovic?, Miljenko. Sarajevo Marlboro. Trans. Stela Tomas?evic?. New York, NY: Archipelago, 2004. Print.

Reid Donato

Prijevod: Minela Kerla

Bilješka urednika: Ovaj esej je napisan u prolje?e 2015. na kursu pod nazivom “Sarajevo: Preživljavanje urbicida” na Wittenberg Univerzitetu.

The preceding text is copyright of the author and/or translator and is licensed under a Creative Commons Attribution-NonCommercial-NoDerivs 3.0 Unported License.